

*Ussa-pussa, ussa-maru,
sina oled mängus karu!*

**LASTEAIAPÄRIMUSE
KOGUMISVÕISTLUS 2011**

Piret Voolaid, piret@folklore.ee
EKM folkloristika osakonna teadur

Keeleõppe ja väärtuskasvatuse seminar
„A-B, hakka pähe! Kui ei hakka, lükkan takka!“
17. novembril 2011 Tartus

Toimus 15. oktoobrist 2010 31. jaanuarini 2011
Korraldasid Kirjandusmuuseumi folkloristika osakond ja Eesti
Rahvaluule Arhiiv
Osa võttis ligi 80 õpetajat-kasvatajat lasteaedadest üle Eesti.
Kokku 67 kaastööd: 62 individuaalvastust, 5 kollektiivset tööd.

Lühim vastus:

“Kui lugesin lasteaia folkloori kogumisest, siis meenus kohe üks mõistatus.

Nimelt palusin lastel hiljuti mõistatuse välja mõelda ja üks laps ütles sellise:

Mõista, mõista, mis see on.

Liivakast on, kiik on, aga koolikella ei ole.

Vastus: lasteaed

Selle mõistatuse ütles 5-aastane Saara, aga ilmselt on ta seda kuskilt varem kuulnud. Tore mõistatus ikkagi.”

Osavõtjatel koguti pärimust kolmel teemal:

1. Tähtpäevad ja peod. 2. Mängud. 3. Jutud ja ütlemised.

Lasteaiapärimuse koduleht www.folklore.ee/kp/lp

Iga teema juures soovisime teada,

- kuidas kasutatakse pärimust eelkooliea programmilistes tegevustes ja lastega suhtlemisel
- kuidas märgatakse laste endi pärimust lapsi jälgides

1. Tähtpäevad ja peod

„Uus tähtpäev lasteaedades on vanavanemate päev, mida tähistatakse septembri teisel pühapäeval.

Meie lasteaias toimus see piduliku üritusena, mida tähistati kogu lasteaiaperega. Piduliku oli üles ehitatud rahvuslikus stiilis ja vastavalt sellele olid pedagoogid ja lapsed riietatud rahvariietesse. Iga rühm oli ette valmistanud ühe etteaste: rahvatantsu, ringmängu, laulu, luuletuse, mis pärines vanavanemate lapsepõlveajast. Peo lõpus sai iga laps tantsida koos oma vanaema-vanaisaga laulumängu. Peole eelnes vanavanemate nädal.

Vanavanemate nädalal külastas mõni vanaema või vanaisa oma lapselapse rühma ning õpetas lastele uue mängu, laulis, mängis pilli või meisterdas koos lastega.“

„Vabariigi aastapäeva tähistati Mesimummi lasteaias sel aastal väga huvitavalt, nimelt, korraldati presidendi stiilis vastuvõtt lastele ja maja töötajatele. Mõte sündis koostöö tulemusena, avaldati arvamusi ja siis valiti meie arvates parim välja. Toimkond töötas ürituse nimel tublisti. Kohati oli tunne, nagu lähekski presidendi vastuvõtule ja natuke pabistamist tegi ürituse eriti huvitavaks.

Saali siseneti nimekaartide alusel, nagu päriselt, kaardid ulatasid külalised allakirjutanule ja kuulnud loetavat oma nime, sammusid julgelt ja rõõmsalt saali üle punase vaiba meie lasteaia juhataja Maire Toomemetsa ette. Mängis vaikne muusika ja oli väga pidulik tunne. Toimus kätlemine ja sooviti head Eestimaa sünnipäeva. Juhataja võttis kõik külalised vastu isiklikult. Ka sõimelapsed astusid uhkelt üle punase vaiba ja surusid juhataja kätt. Viimasena oli au üle vaiba astuda allakirjutanul endal ja tõesti – oli ikka uhke tunne küll. Kujutan ette, kuidas lapsed vaimustusid sellisest vastuvõtust.“

2. Mängud ja mängimine

Üki-kaki-kommi-nommi,
vanamees hüppas üle pommi.
Venitas oma kõhunaba,
sina oled mängust vaba!

A, B, C, D, üks kits läks üle vee,
kandis kaasas palju prahti,
sina oled mängust lahti!

Kapten, kapten, vaata ette,
sinu naine kukkus vette!
Pea ees ja jalad taga,
sina oled mängust vaba!

„Tavapärastele kuueaastaste rollimängudele lisandus meie rühmas uus mäng – lennujaam ja reisimine. Reisimisega seonduva mängu algus ja initsiatiiv tuli lastelt. Et mäng oleks huvitavam ja areneks edasi, valmisid laste ja õpetaja koostöös vajalikud vahendid. Otsisime globuselt ja maakaardilt sihtpunktid ja koostasime lennujaama reisiplaanid. Valmisid turvaväravad, lint pagasi jaoks ja lennupiletid. Lapsed teadsid täpselt, kuidas tuleb paigutada istekohad (toolid) lennukis. Toolide seljatugedele kinnitati turvavööd (püksirihmad). Lenduritele valmis juhtimispuht jne. Mängu täiendati pidevalt.

Olin väga üllatunud, kui teadlikud on lapsed reisimisest lennukiga ja kui innukalt tulevad mänguga kaasa ka need lapsed, kes pole lennureisil käinud.”

Sõna on lastel endil:

- Mulle meeldib ämblikmehemäng. Ta aitab teisi inimesi ja titasid, päästab inimesi, siis kui maja põleb ja kui keegi paha teeb, näiteks koletis. Itsitada ja gorillamängu mängida meeldib ka. Tüdrukuid kiusata.
- Lumeinglimäng. Heidad pikali lume peale ja liigutad jalgade ja kätega kõrvale.
- Lauamäng, mängin issiga, siis ta natuke puhkab ja räägib emmega. Ma mängin vahepeal kodus ise.

Laste naljakad ütlemised

Karolin teatab: „Vanarahva sõna on, kui leib maha kukkus, siis tuli musi anda. Ma Jänku-Jussis nägin.“

Mariette vanasõna: „Kes kannatab, see elab. Kes kaua ei kannata, see sureb ära!“

Uku (6 a): “Iluduse järgi saab teada, kes on tüdruk.”

Anette vaatas rahvariideis tüdruku pilti: “Need on vanad riided!”

Miiu (4a) “Minu lemmikloom on amsterdam.”

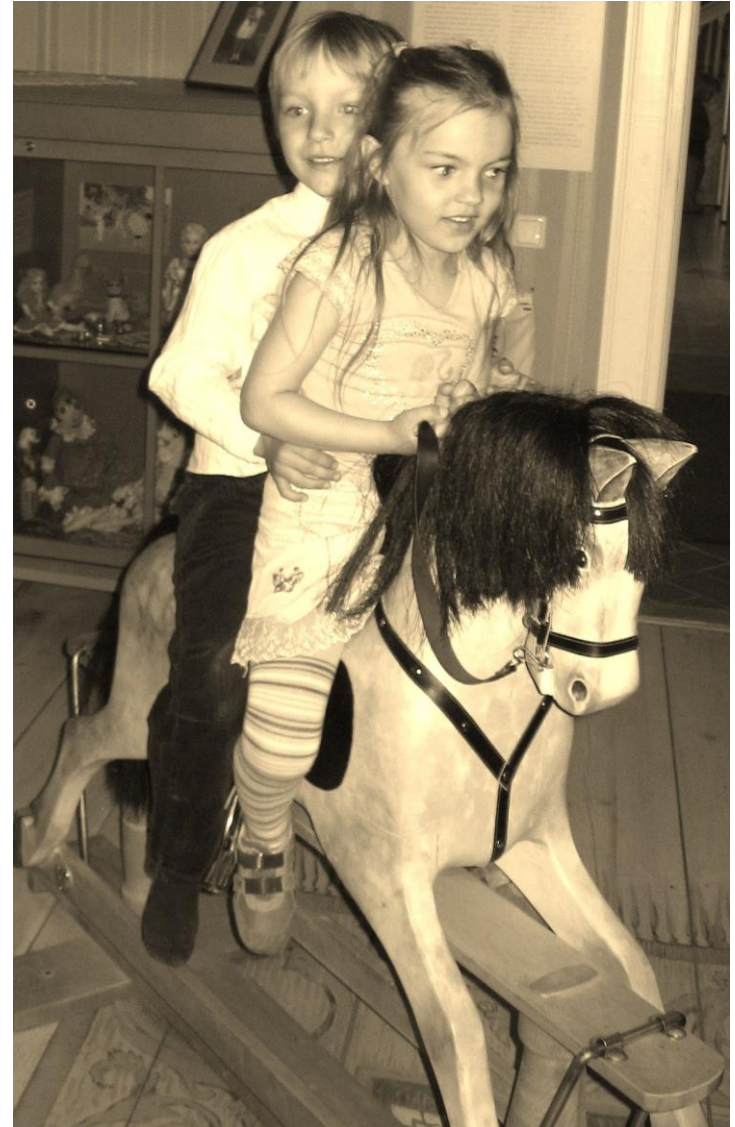
Tüdrukutel on eputamishoog. Õpetaja: “Olete nüüd küll eputrillad!”
Vastuseks: “Ei ole, me oleme eesti rahvad.”

Õpetaja: “Mis jõgi voolab Tartust läbi?”

Ott: “Emavesi.”

Õpetlikud vanasõnad (u 300)

- 1.-2. Pill tuleb pika ilu peale (10)
- 1.-2. Töö kiidab tegijat (10)
- 3.-4. Tee tööd töö ajal, räägi juttu jutu ajal (8)
- 3.-4. Enne mõtle, siis ütle (8)
- 5.-9. Harjutamine teeb meistriks (6)
- 5.-9. Kes kannatab, see kaua elab (6)
- 5.-9. Kus viga näed laita, seal tule ja aita (6)
- 5.-9. Targem annab järele (6)
- 5.-9. Valel on lühikesed jalad (6)
- 10.-11. Kes ees, see mees (5)
- 10.-11. Kui midagi teed, tee hästi! (5)

Mõistatused ja mõistatamine 2011

➤ Viimisi lasteaia laste endi koostatud mõistatused:

Mõista, mõista, kes see on? Tal on lont, aga ta marsib. (elevant)

Mõista, mõista, kes see on tal on pikk, nina ja armastab ujuda vees? (elevant)

Mõista, mõista, kes see on, jalli värvi ja pühardab vahest mudas? (elevant)

Mõista, mõista, kes see on, halli värvi, saba taga, aga tal ei ole sarvesid? (elevant)

Mõista, mõista, kes see on, ta on suur ja tugev, tal on lont? (elevant)

Mõista, mõista, kes see on, kaks sarve ja hall? (ninasarvik)

Mõista, mõista, kes see on, ajab inimesi taga, sest ta ei näe hästi? (ninasarvik)

Mõista, mõista, kes see on, trambib hästi kõvasti, sii, et maa väriseb? (ninasarvik)

Mõista, mõista, kes see on, ta on halli värvi, kaks sarve ees nina peal? (ninasarvik)

Mõista, mõista, kes see on, nina pealt pikasarveline, kuid näeb halvasti?

(ninasarvik)

Mõista, mõista, kes see on, elab väljas, meeldib sibada? (hiir)

Mõista, mõista, kes see on, sööb juustu rahulikult? (hiir)

Mõista, mõista, kes see on, vahest on urus, vahest käib juustu söömas? (hiir)

Mõista, mõista, kes see on, tal on 4 jalga ja ta on halli värvi? (hiir)

Mõista, mõista, kes see on, väljas jookseb suvel, aga talvel sibab toas ringi? (hiir)

Mõista, mõista, kes see on, rott ta pole, juust ta pole, aga sööb juustu küll? (hiir)

Lasteaiaelu muutumine

„Kindlasti on palju muutunud. Alustasin töötamist kasvatajana 1971.aastal. Siis oli väga rangelt ette kirjutatud, mida teha, millal teha. Mäletan, mingil ajal olid kohustuslikud ühised hommikvõimlemised saalis. Ega see iseenesest paha polnud, aga meenutab kuidagi hiinlaste platsivõimlemist. Omaloomingut eriti teha ei saanud - kõik pidi olema rangelt eesmärgistatud. Kostümeeritud peod olid selgi ajal ja vanemad aitasid. Praegused peod on vabad ja loominguilised, lastele rõõmu ja mängulusti pakkuvad. Sel ajal jälgiti, et kõik oleks reeglipärane ja nn ideerikas. Nt oktoobrirevolutsiooni aastapäeva tähistamine punaste lipukestega marssimine oli ikka kindlalt kavas kohustuslik. Nääripeol olid peategelased lumehelbekesed ja päkapikud. No on praegugi, nüüd aga teeme seda lusti ja rõõmuga.

Üks masendavamaid asju endisest ajast on see, et väikesi lapsi toodi lasteaeda ja lapsevanem ei tohtinud oma nina samahästi kui uksest sisse pista. Nüüd on meil kaks nädalat lapsele ja vanemale sobival ajal eelharjutamist, vanem saab tulla koos lapsega rühma ja kõike teha koos lapsega, kuni laps end turvalisemalt tundma hakkab. See on üks parimaid muutusi minu silmis.“

14. märtsil 2011 Tartus